

Okrajni zastopi so uvrščeni med občinami in deželnim zborom ter imajo občinam sličen delokrog, samo da se njih delokrog razteza na ves okraj. Važno je oskrbovanje okrajnih cest, mostov in sploh občil. V okrajni zastop volijo one volilne skupine kakor za deželni in državni zbor, izimši peto volilno skupino. Izvolitev velja za tri leta (v Galiciji za šest let). Orajnemu zastopu predseduje okrajni načelnik, katerega volijo člani okrajnega zastopa, potrjuje ga pa cesar. Okrajni zastop voli tudi iz svoje srede okrajni odbor, ki je nekako za okraj to, kar so občinski svetovalci za občino. Okrajni odbor upravlja vse notranje reči, ki se tičejo skupnih koristi vsega okraja (sodnjega okraja).

Okrajne zastope imajo samo nekatere dežele in sicer Štajersko, Češko in Galicija. Na Štajerskem je 64, na Češkem 109 in v Galiciji 74 okrajnih zastopov. Za Tirolsko in Šlesko so sicer po zakonu določeni okrajni zastopi, a jih doslej še niso ustanovili. V drugih deželah oskrbuje okrajne ceste okrajni cestni odbor. Okrajni zastop sme v pokritje troškov razpisati posebne okrajne priklade.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

S Tolminskega. (V obrambo učiteljstva na Tolminskem.) V cenjenem „Učiteljskem Tovarišu“ z dne 20. prosinca t. l. št. 3 se nahaja dopis z Goriškega, govoreč o žalostnih šolskih razmerah. V tem dopisu piše č. g. dopisnik-tovariš med drugim: „Tolminski okraj je imel dva odlična moža, ki sta bila zmožna, da bi izvršila kaj koristnega; a jeden teh se je pričel ukvarjati z izdelovanjem sira in drugimi rečmi, ki so sicer dobre in potrebne, pa učiteljstvu ne pomagajo iz sedanjega siromaštva; drugi se bori z osebnimi nadlogami; vsem skupaj pa se zdi jako važno, naj li bodo šolska vodstva slavna, čislana, ali brez častnega naslova. Proti zadnjemu so pripravljene ugovarjati do zadnje instance.“ —

„Bolj zavedne in prebrisane učiteljice, ki ne gledajo toliko na naslov, kakor Tolminsko učiteljstvo“, i. t. d.

Gospodu dopisniku-tovarišu smo že večkrat dokazali, da dela učiteljstvu na Tolminskem krivico, podtikaje nam, da se premalo potegujemo za izboljšanje žalostnih gmotnih razmer učiteljstva. Poleg tega nas pa č. g. dopisnik-tovariš neopravično smeši, ako se potegujemo, kakor sam prizna, za stanovski ugled do zadnje instance.

Da se učiteljstvo Tolminsko odločno in vstrajno poteguje za izboljšanje stradanega in lačnega učiteljstva, je obče znano, in znano mora biti tudi č. g. dopisniku-tovarišu, sicer pa naj bi se prepričal iz spomenice, ki se je odposlala vsem slov. drž. in deželnim č. g. poslanecem, šol. oblastnijam in njih č. g. članom v deželi.*)

Zapopadek te spomenice je naša podlaga za odločno in vstrajno ter enotno postopanje vedno in povsod. V zmislu omenjene spomenice nastopa neustrašno učiteljstvo na Tolminskem v društvih, uradnih okrajnih konferencah, v okrajnem šolskem svetu, na političnih shodih, pri učiteljskih enketah, privatno in javno.

Tako se je n. pr. And. Vrtovec minulo leto 1897. pri 2 političnih shodih v Tolminu krepko potegnil in č. g. poslanecem pojasneval žalostno gmotno stanje učiteljstva ter prosil, da se vendar enkrat stradanemu učiteljstvu odpomore v smislu spomenice. Prvi shod je sklical drž. in dež. poslanec, veleč. g. dr. Gregorčič, a drugi deželni poslanec in dež. odbornik, blag. g. dr. Tuma. Oba č. g. poslanca sta pripoznala, da so naše zahteve opravičene in obljubila, da bosta z vsemi svojimi močmi v izvršitev istih delala. V torek po Binkoštih 1897 bila je sklicana enketa učiteljev v Gorico, ne izvzemši laških č. g. tovarišev v svrhu, da sestavi prošnjo na deželni

zbor za izboljšanje žalostnega gmotnega stanja učiteljev v deželi. V to enketo je bil odposlan s Tolminskega g. Ivan Krajnik. In kakor je poročal pri zborovanju učiteljskega društva, se je potegnil tu krepko in uveljavil zahteve v smislu spomenice. Tako se je postopalo pri uradnih konferencah, učiteljskih društvih i. t. d. Tako postopamo enotno, odločno in vstrajno vedno in povsod. In to naše postopanje ni neznano, ker se je opisalo v glavnih potezah v strokovnem listu „Popotniku“ in v drugih slov. listih. Tudi č. g. dopisniku ne more biti naše postopanje neznano. In vendar — — —

Na Tolminskem se imamo boriti še z drugimi težavami. Lačno učiteljstvo se obrekuje in psuje, zalezuje in ovaja sodišču, učiteljstvo se prestavlja brez sej, sklepi udov okrajnega šolskega sveta se ne izvršujejo, učiteljske družine se tirajo v nesrečo. Glejte gosp. Krajnikovo družino, razgnano na tri kraje v kljub vsem sklepom! In ako se branimo in vsemu temu ustavljammo s pičlimi postavnimi sredstvi, ki jih imamo na razpolago, ako se je naše društvo potegnulo za primeren naslov šolskim vodstvom, kakor ga imajo npr. krajni šolski sveti, ako je psovavce in obrekovavce sodnijsko tožilo i. t. d., je-li to tako smešno in brez pomena? Ali ni naša sveta dolžnost, potegniti se poleg izboljšanja gmotnega stanja, tudi za naš ugled, za naše itak pičle pravice?!

Gospod dopisnik-tovariš! Kakor lahko izprevidite, so Vaša spodtikanja in zasmehovanja neopravičena in neutemeljena. Učiteljstvo tolminsko ima itak mnogo in mogočnih sovražnikov, dobiva zausnice od leve in desne, in zdaj pridete še Vi pa pomagate vdrihati po njem!*)

Ako se vsi učitelji, oziroma društva, ali učit. enketa v deželi odločno, vstrajno in taktno krepko potegnemo v zmislu spomenice, je upati in pričakujemo, da reši visoki dež. zbor že letos učiteljstvo iz obupnega, stradaljovega stanja ter mu ob enem razširi tudi večje pravice po zgledu drugih dežel. z.

Z ljubljanskega učiteljskega. (K regulaciji učiteljskih plač. Beseda p. i. gg. deželnim poslanecem.) Gotovo Vam je v spominu, gospod urednik, smešnica o prebrisanem Ribničanu, ki je pekel slanika na luninem svitu. Ta pripovedka mi je prišla kar nehoté na misel, ko sem čital, koliko misli deželni odbor poboljšati učiteljske plače. Ta gospoda tudi pekó slanika na mesečni svetlobi kot zviti lončar, vendar pa ne pomislijo, da ta luč ne greje, ker je — preslaba. Če hočete speči ribo, zakurite ogenj, ako pa hočete opomoči učiteljstvu, ne delite jim miloščine, ampak dajte jim vsaj toliko, da bodo mogli živeti, kot se spodobi njih stanu. Latinski pregovor pravi, da je za domovino sladko umreti, in tega se gospoda tudi držé ter privoščijo ubogemu učitelju vsaj to sladkost, ker drugih ne okusi itak nikdar. Vendar pa mislimo, da je človek dolžan umreti za domovino le na bojnem polju, kjer tudi mi ne bodemo zadnji, ni mu pa dolžnost, da zanjo strada in gine lakote. Če človek dela za domovino, ga mora tudi preživiti domovina, saj je vsak delavec vreden plačila. Slab pa gospodar, ki ne more izplačati delavcu, kar ta zasluži!

Tlaka je odpravljena že davno, in naš preblagi vladar Francišek Jožef I. je priznal vsem stanovom enakopravnost, le ubogi učitelj naj tlačani še ob koncu razsvetljenega XIX. stoletja, tlačani naj domovini, za katero žrtvuje vse moči, za katero živi in mre!

Gospodje poslanci, narod vas je izbral, da zastopate njega interese in skrbite za njega blaginjo, volili so vas i učitelji v zavesti, da se hočete boriti i za njihove pravice; zdaj je prišel odločilen trenutek, ko pokazete, da se niso varali v vas in jim tudi res opomorete iz bede in uboštva. S takimi plačami, kakoršne ima učiteljstvo sedaj, ne more živeti olikan človek, ker ne zadostujejo niti za najnujnejše potrebe. Kako naj se pa človek potem še lika, kako naj se iz-

*) Dragevolje smo dali prostora tudi temu dopisu; naj se čujeta obe strani, vendar mislimo, da naš goriški dopisnik ni imel slabega namena. Uredn.

*) Glej uvodni članek! Uredn.

obraža, ko se mora boriti za obstanek. Ni čuda torej, ako propade učitelj dušno in telesno in mu ginejo moči, saj mora čisto — stradati! Žalostno a resnično!

Prav imajo torej učitelji, ako prestopajo k sodišču, tam imajo boljše plače in tudi večji ugled. Tudi med učiteljskičniki že vre, in dasi smo neizkušeni, vemo vendar, da je učitelj trpin in da še vedno velja izrek: „Quem dii odere — — —“ Izmed 90 gojencev, ki so sedaj na učiteljski, jih je namenjenih le kakih 25 k učitelstvu in še ti pojdejo večinoma na Štajersko. Vsi drugi pa si bodemo poiskali boljšega kruha, kot pa ga je zaničevani ljudski vzgojitelj!

Ako hočete torej delavnih učiteljev, dajte jim toliko, da bodo mogli živeti, kot se spodobi učiteljem, in jim ne bode se boriti z bedo in umreti lakote, potem hočemo delati i mi za blaginjo in za prospeh domovine. In upamo tudi, da nas sedaj ne prevara up in nam opomorate iz bede. *)

Učiteljskičnik.

Iz Idrije. (Petindvajsetletnica.) Iz krogov idrijskega učiteljsva prihajajo zadnja leta le žalotna poročila. Komaj 3 leta so minila, in idrijska šola je izgubila štiri učitelje.

S tem večjo radostjo pa danes naznanjam cenjenim čitateljem veselo vest o praznovanju petindvajsetletnice blag. g. c. kr. ravnatelja Alojzija Novaka. Dne 18. prosinca 1873. l. je bilo, ko je g. slavljenec nastopil službo učitelja na c. kr. rudniški šoli v Idriji. Četrto stoletja je poteklo v večnost in dne 18. prosinca 1898. l., ki je obhajal petindvajsetletnico tukajšnjega službovanja, je bil on edini izmed vseh onih, kar jih je ob njegovem nastopu delovalo na tej šoli; le njega — hvala Bogu — še ni pobrala bleđa in neizprosna smrt. V teku 25 let je delovalo na tej šoli več mlajših učiteljev kakor je gosp. ravnatelj; a krije jih že črna prst. Po pravici pa moram reči, da je bil g. A. Novak ves čas svojega delovanja na tukajšnji šoli vsem tovarišem in tovarišicam odkritosrčen prijatelj in tudi kot ravnatelj šole jim je vedno bil in jim je še skrben in nepristranski voditelj. In prav to složno delovanje med g. ravnateljem in učiteljsvom kakor tudi redki slučaj, da bi učitelj deloval na enem mestu dolgih 25 let in še bolj redki slučaj v Idriji, kjer ima bela smrt posebno bogato žetev, je narekovalo idrijskemu učiteljsvu sveto dolžnost, da na ta dan poslavi po vseh močeh svojega vrlega g. ravnatelja.

Že na predvečer mu je lepo število idrijskih pevcev napravilo podoknico. Po 7. uri se je zbralo pri gostilnici g. F. Kosa 40 večjih učencev, ki so nosili pri sprevedu od imenovane gostilne do šolskega poslopja raznobarvne balončke. Pred šolo so učenci napravili krog, v katerega so stopili pevci in zapeli g. slavljenca tri pesmi. Po končani drugi pesmi se je g. slavljenec vidno ganjen zahvalil pevcem za izkazano mu čast, na kar mu je njegov najstarejši pevski tovariš g. Fr. Kos v kratkih besedah častital k njegovi 25letnici ter mu ob enem izročil v znak ljubezni in spoštovanja dar pevcev. Po odpeti tretji pesmi se je spreved učencev in pevcev vrnil zopet do gostilnice g. F. Kosa, kjer so se potem v gorenjih prostorih zbrali vsi učitelji in učiteljice z g. slavljenecem in pevci k prijetni zabavi. Tudi vrli dekan č. g. M. Arko in blagi podpornik idrijske šolske mladine g. Fr. Goli sta s svojo prisotnostjo pokazala, da v resnici čislata g. slavljenca.

(Konec prih.)

*) Razvidno je, da že učiteljskičniki, ki še niso poskusili grenkosti in bede učiteljskega stanu — ki bi morali vstopiti z navdušenjem in veseljem v službo — obupujejo nad učiteljskim stanom. Če se kmalu in zdaj ne povišajo učiteljske plače, bodo postala naša učiteljska le pripravnice za vojake, kanceliste i. t. d., ne pa za učitelje, katerim so namenjena. Če bo šlo to tako dalje, bo naša dežela kmalu brez učiteljev! Učiteljev nam torej priimanjkuje! In če se je „Slovensko učiteljsko društvo“ zavzelo v svoji „spomenici“ v prvi vrsti za učitelje, ni storilo tega morebiti iz kake antipatije do učiteljice ne, nikakor ne! — saj so potrebne tudi učiteljice za boljšanje plač, ampak zaradi tega, ker proti vsled pomanjkanja učiteljev nevarnost naši deželi in našemu narodu in zaradi tega, ker naš učitelj s svojo družino bjeemo zaradi pomanjkanja najpotrebnejšega vsakdanjega kruha boj med življenjem in smrtjo kakor potapljač se človek, ki napenja vse svoje sile, da bi se ote! Videant consules — dokler ni prepozno!

Uredn.

Vestnik.

Učiteljski konvikt: Tvrška Gričar & Mejač 5% od iztržka 33 K; gosp. Leopold Punčuh, nadučitelj v Spodnji Idriji, nabral v veseli družbi v gostilni Hermana Malija 8-60 K; g. Frančišek Gabršek, c. kr. profesor, 2 K; g. Rudolf Horvat, nadučitelj v Zagorju na Notranjskem, na knj. kr. podr. št. 79 6 K; sl. šolsko vodstvo v Šturiji, čisti dohodek šolske veselice v prid konviktu 50 K; g. Ivan Bajželj, učitelj na Jesenicah, nabral v veseli družbi pri Remškarju 8-30 K.

Osobne vesti. Deželni šolski svet kranjski je imenoval stalnimi naslednječasne učitelje in učiteljice: gspdc. Roza Pirkovič za Polhov Gradec, gspdc. Gizelo Eisenhardt za Belopeč, g. Jož. Berganta za Vinico, g. Frana Zupančiča za Radovico, g. Rudolfa Schillerja za Črnomelj in g. Ivana Zupančiča za Kolovrat. Gospa Marija Levstek, učiteljica v Senožečah, pride v Postojino. Začasni učitelj g. Viljem Činkel v Stalcarjih je stalno nameščen.

Najvišje odlikovanje. Nadučitelj v Klani na Goriškem, g. Jakob Luznar, je odlikovan s srebrnim zašlužnim križcem. Častitamo!

Jabolčene in hruškove cepiče (Bellefleur, Calvill, Epping, Reinette, Ciderbirne, Magdalene i. dr.) daje šolskim vrtnarjem brezplačno g. Jos. Petkovšek, učitelj v Velesovem pri Cerkljah (Gorenjsko.)

Šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljsva. Visoki deželni zbor kranjski je dovolil dne 4. t. m. za muzej 1100 gld. podpore in sicer skozi deset let po 100 gld., prvo leto pa še posebej 100 gld. ustanovnine.

Petričevi šolski zvezki. Visoki c. kr. dež. šolski svet kranjski je na postavi m. u. z dne 27. vel. travna 1881. l., št. 7973 zaradi opazke „v prid učiteljskemu konviktu“ prepovedal rabiti te zvezke na javnih ljudskih šolah. G. Petrič je uležil na vis. c. kr. dež. šol. svet prošnjo, da se sme razprodati sedanja zaloga, na novih zvezkih bo pa izostala opazka „v prid učit. konviktu“. Ker je s to odredbo prizadeto občutno tudi „Društvo za zgradbo učit. konvikta“ in najbolje pa g. P. sam, upamo, da se ta stvar kmalu in ugodno reši za društvo in g. Petriča. Mnogi učitelji bodo na sedanjih zvezkih, kar jih imajo v uporabi, prelepili, oziroma debelo prečrtali zgoraj omenjeno opazko na ovitkih. Kdor to stori, sme te zvezke potem rabiti brez skrbi.

Svoji k svojim. V Starem trgu pri Ložu se dobi naš list v gostilni gospe Fr. Žebretove.

Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem. „Domovina“ piše: „O tej za naše učiteljsvo važni zadevi bode imel sklepati v tej sesiji kranjski deželni zbor. Da je že skrajna potreba in pravično urediti učiteljsvo plače, pač nihče oporekati ne more, in na drugi strani tudi finančno stanje dežele ni tako neugodno, da bi se ta stvar kolikor toliko do cela izvršiti ne dala. Koliko tisočakov se je že za druge manj nujne zadeve potrosilo v deželi, koje položaj je bil zelo ugoden. Takrat se ni za učiteljsvo nič storilo! Če se ta stan baš sedaj oglašja — pa se oglašja že veliko let — brez uspeha seveda! — so temu krivi tisti, ki so imeli gluha ušesa prej, ko bise bile plače lahko zboljšale, pa se niso, ker ni deželni zbor imel volje to storiti! To je sramota za faktorje, ki učiteljski stan tako — za vrata postavljajo!“

Regulacija učiteljskih plač na Štajerskem. Štajerski deželni odbor je predložil deželnemu zboru načrt zakona o regulaciji učiteljskih plač. Pred vsem se priporoča, da se opusti krajevni sistem ter vpelje osebni status. Meščanski učitelji naj dobivajo za 100 gld. večjo plačo, kakor ljudski učitelji. Voditelji bodo dobivali opravilno doklado. Začasni učitelji imajo po tem načrtu 420 gld. na leto. Kdor ima pa že spričalo učne usposobljenosti, pa ni še stalno nastavljen, dobi 80%